ros twente

Reactienota formele reacties 90%-versie ROS

Ruimtelijke ontwikkelstrategie – 14 september 2026

ros twente

Inleiding

De Ruimtelijke Ontwikkelstrategie (ROS) Twente is een gezamenlijke langetermijnstrategie van de veertien Twentse gemeenten, het Rijk, de provincie Overijssel en waterschap Vechtstromen. In de ROS wordt vastgelegd hoe Twente zich richting 2050 ruimtelijk wil ontwikkelen en welke uitgangspunten daarbij worden gehanteerd. De strategie biedt een gezamenlijk toekomstbeeld voor opgaven op het gebied van wonen, economie, mobiliteit, landschap, water, klimaat en energie. Daarbij zet de ROS in op een schaalsprong in inwoners, woningen en werkgelegenheid, met behoud en versterking van de kwaliteiten die Twente kenmerken: een sterke economie, een aantrekkelijk landschap en een hoge leefkwaliteit.

De 90%-conceptversie van de Ruimtelijke Ontwikkelstrategie (ROS) Twente is voorgelegd aan alle betrokken partners. Zij hebben tot 1 juli jongstleden de gelegenheid gehad om te reageren en input mee te geven richting de 100 % versie. Voorliggend document bevat de bestuurlijke reacties ten aanzien van de 90%-versie van de ROS met de daarop gegeven antwoorden. Er is een onderscheid gemaakt in inhoudelijke reacties en reacties op de kaarten.

Opbouw document

Dit document start met de inhoudelijke reacties van de Twentse gemeenteraden, de provincie Overijssel, Waterschap Vechtstromen en Twenteboard en de antwoorden hierop. Gevolgd door de reacties op de kaarten met de bijbehorende antwoorden.
Tijdens een regionale bestuurlijke werksessie op 22 april is ook gereageerd op de 90%-versie. Deze reacties met de antwoorden vindt u aan het eind van dit document terug.

Onderstaand is een overzicht weergegeven van de partijen waar we een bestuurlijke reactie van hebben ontvangen:

- Gemeente Dinkelland
- Gemeente Wierden
- Twente Board
- Gemeente Hellendoorn
- Gemeente Rijssen-Holten
- Gemeente Oldenzaal
- Provincie/ Gedeputeerde Staten
- Waterschap Vechtstromen

ros twente

Inhoudsopgave

Inleiding 2

Opbouw document 2

Formele reacties 90%-versie 4

Inhoud 4

Kaarten 22

ros twente

Formele reacties 90%-versie

Inhoud

Nr.	Blz.	Reactie op 90%-versie	Organisatie	Antwoord
1	Alg	Gemeenteraad Dinkelland stelt voor: In de ROS expliciet op te nemen dat de groene buffers tussen dragende steden, dynamische knopen, dorpen en het buitengebied worden gerespecteerd.	Gemeente Dinkelland	We onderschrijven uw reactie. Het belang van het behoud van groene buffers tussen steden en het vitale buitengebied stond al op een andere manier verwoord in de 90 procent versie. Deze tekst is aangepast conform uw reactie.
2	Alg	Gemeenteraad Dinkelland stelt voor: De grensoverschrijdende relatie tussen Twente en Nordhorn nadrukkelijker te verankeren in de ROS en in de uitvoering te streven naar een doorgaande openbaar vervoer verbinding tussen Enschede-Oldenzaal-Denekamp-Nordhorn als onderdeel van een grensoverschrijdende ontwikkel- en kenniscorridor waarin onderwijs, arbeidsmarkt, innovatie en economie	Gemeente Dinkelland	Wij onderschrijven het belang van grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van onderwijs, arbeidsmarkt, innovatie en economie. In de ROS wordt daarom aandacht besteed aan de samenwerking met Duitsland als geheel, waarmee een stevig strategisch kader wordt geboden voor de verdere ontwikkeling van grensoverschrijdende relaties, waaronder die met Nordhorn. Bij de verdere uitwerking van de uitvoeringsagenda zullen wij expliciet aandacht besteden aan de betekenis van deze grensoverschrijdende verbindingen voor de ontwikkeling van Twente en onderzoeken hoe deze samenwerking verder kan worden versterkt en benut.

		nauw met elkaar verbonden zijn.		
3	Alg	Gemeenteraad Dinkelland stelt voor: Een periodiek monitorings- en evaluatiesysteem op te nemen voor de uitvoering van de ROS.	Gemeente Dinkelland	We zijn het met u eens. We sluiten hierbij zo veel mogelijk aan bij de bestaande systemen en werkwijzen. Dit hebben we opgenomen in de uitvoeringsparagraaf van de ROS.
4	Alg	Gemeenteraad Oldenzaal stelt: Daarnaast merken wij op dat wij het mobiliteitsvraagstuk onderschrijven, maar dat wij daar geen uitvoering aan geven via het STOMP-principe. Oldenzaal benadert dit vraagstuk vanuit de behoefte van inwoners, organisaties, verenigingen en ondernemers en brengen dit in relatie met overkoepelende belangen voor de stad.	Gemeente Oldenzaal	We nemen kennis van de door uw gemeente geschetste benadering van het mobiliteitsvraagstuk.
5	Alg	Gemeenteraad Hellendoorn stelt voor: Benadruk in de regionale bestuurlijke overleggen dat onderzoek naar de effecten van de schaalsprong op de	Gemeente Hellendoorn	We hebben kennis genomen van uw reactie. In de uitvoeringsparagraaf (6.4) is opgenomen dat de effecten van de schaalsprong op de mobiliteitsopgave nader worden verkend en uitgewerkt. Daarbij wordt expliciet aandacht besteed aan de samenhang tussen wonen, werken en bereikbaarheid, de rol van zowel de auto als het openbaar vervoer en de gewenste volgordelijkheid van maatregelen.

		mobiliteitsopgave van belang is, waarbij specifieke aandacht nodig is voor de corridor Zwolle-Twente-Münster (zowel autoroutes, openbaar vervoer en fietssnelwegen).		
6	Alg	Gemeenteraad Hellendoorn stelt voor: Benadruk in de regionale bestuurlijke overleggen dat het van groot belang is om bij de uitvoering van de ROS regionaal samen te werken, zowel ambtelijk als bestuurlijk.	Gemeente Hellendoorn	We onderschrijven dat een goede samenwerking, zowel ambtelijk als bestuurlijk, randvoorwaardelijk is voor succes. We gaan dan ook verkennen hoe we een goede samenwerking kunnen inrichten om samen met alle partijen verder invulling te geven aan de gezamenlijke ruimtelijke koers.
7	Alg	Gemeenteraad Rijssen-Holten stelt voor: Dat in de verstedelijkingsafspraken en de regionale programmering expliciet wordt vastgelegd dat de woningbouwontwikkeling in Rijssen-Holten zich richt op een kwalitatieve groei gericht op de lokale woningbehoefte, doorstroming en vitaliteit van de kernen.	Gemeente Rijssen-Holten	Doel van de ROS Twente is om een robuuste verstedelijking te initiëren waarbij gezamenlijke afspraken invulling geven aan de Twentse schaalsprong richting 2050. Als kader gelden de ontwikkelprincipes voor de Twentse verstedelijking uit hoofdstuk 4. De lokale afspraken over de woningbouw ontwikkeling worden vastgelegd in de Woondeal Twente tussen rijk, provincie en gemeente. De eigen omgevingsvisie is het instrument om de kwantitatieve en kwalitatieve vertaling hiervan een plek te geven.

8	Alg	Gemeenteraad Rijssen-Holten stelt voor aanvullend op punt 8: Hierbij te borgen dat de omvang en fasering van de woningbouw aansluiten bij de behoefte van de inwoners van Rijssen-Holten, waarbij deze behoefte leidend is voor de woningbouwontwikkeling van onze gemeente en niet ondergeschikt raakt aan de kwantitatieve regionale opgave van de dragende steden en de dynamische knopen.	Gemeente Rijssen-Holten	Zie het antwoord bij 7. De Twentse drie-eenheid in de ROS biedt een helder en gezamenlijk perspectief op de verstedelijkingsopgave en geeft richting aan de duurzame ontwikkeling van de regio. De opgenomen kwantificeringen, waaronder die voor de dynamische knopen, dienen daarbij als richtinggevend kader voor groei en ontwikkeling. Zij ondersteunen de gezamenlijke ambitie, zonder dat hieruit een verplichting tot groei voor individuele locaties of gemeenten voortvloeit. De tekst is hierop aangepast
9	Alg	Gemeenteraad Wierden stelt voor: Wij pleiten voor meer aandacht in de ROS voor de toenemende druk op het vitale buitengebied en wij pleiten er voor dat vanuit de dragende steden zowel financieel als ruimtelijk ook bijgedragen gaat worden aan de complexe opgaven in het buitengebied.	Gemeente Wierden	De kracht van de ROS ligt in de integrale benadering vanuit de Twentse drie-eenheid: de dragende steden, dynamische knopen en het vitale buitengebied. Deze onderdelen versterken elkaar en vormen gezamenlijk de basis voor een evenwichtige regionale ontwikkeling. De ROS richt zich daarom niet alleen op de kwantitatieve opgaven op het gebied van wonen en werken, die voor een belangrijk deel in de steden landen, maar ook op het versterken van de ruimtelijke kwaliteit, leefbaarheid en aantrekkelijkheid van de gehele regio. Daarmee draagt de strategie nadrukkelijk bij aan een vitaal buitengebied en een toekomstbestendig Twente als geheel. In de uitvoeringsparagraaf (6.4) is de wederkerigheid in de drie -eenheid opgenomen als uit te werken opgave in de uitvoeringsagenda.
10	35	Gemeenteraad Wierden stelt voor: 4.1 Bloeiende	Gemeente Wierden	a. Er is in de ROS geen sprake van prioritering tussen dragende steden, dynamische knopen en het vitale buitengebied. De verschillende gebiedstypen kennen eigen kwaliteiten,

		regio rondom levendige steden: a. De tekst 'omarm het verschil tussen de dragende steden, de dynamische knopen het vitale buitengebied' suggereert een andere aanpak (lagere prioriteit) qua mobiliteit en economie in het vitale buitengebied. Namelijk dat de hoogste prioriteit bij de dragende steden ligt en de laagste bij de kernen in het vitale buitengebied. Dit zou betekenen dat aanpak qua economie en mobiliteit in Enter minder prioriteit heeft dan voor de kern Wierden. Terwijl Enter een kern is die relatief slecht bereikbaar is met openbaar vervoer. De tekst 'Vitaal buitengebied: profiteert van de schaalsprong, maar		opgaven en ontwikkelkansen, waardoor een gebiedsspecifieke aanpak van mobiliteit, economie en verstedelijking nodig is. We begrijpen dat de huidige formulering anders geïnterpreteerd kan worden en hebben daarom de tekst hierop aangepast. b. Daarnaast nemen wij uw suggestie over om de formulering over het vitale buitengebied positiever te verwoorden. Hiermee wordt duidelijker dat het vitale buitengebied kan profiteren van de schaalsprong, met behoud van de eigen karakteristiek. De tekst is hierop aangepast.

		behoudt eigen Karakteristiek' kan gelezen worden dat in de kernen in het vitale buitengebied minder ontwikkelingen mogelijk zijn. Voorstel om positiever te formuleren.		
11	36	Gemeenteraad Wierden stelt voor: 4.2 Benut de kracht van het landschap: a. De term 'het landschap is de contramal' (blz 12, 36 en 42) klinkt alsof stad en vitaal buitengebied tegengesteld aan elkaar zijn en klinkt daarom negatief en is niet passend voor het vitale buitengebied. 'Vitaal buitengebied ontwikkelt samen met het landschap, profiteert van nieuwe investeringen in veerkrachtige systemen van landschap, bodem, natuur en water.' Hoe moet dit gelezen worden? En wie betaalt de investeringen in de 'veerkrachtige systemen? Voorstel om bij	Gemeente Wierden	a. We delen uw opvatting dat de term 'contramal' ongewenste associaties kan oproepen en onvoldoende recht doet aan de samenhang tussen het landschap, het vitale buitengebied en de bebouwde omgeving. Daarom is de terminologie aangepast, waarbij nadrukkelijker wordt uitgegaan van de complementariteit en onderlinge versterking van landschap en verstedelijking. b. Met de passage over investeringen in veerkrachtige systemen van landschap, bodem, natuur en water wordt bedoeld dat ruimtelijke ontwikkelingen moeten bijdragen aan een toekomstbestendige inrichting van de leefomgeving. De wijze waarop hier invulling aan wordt gegeven, de benodigde investeringen en de betrokken partijen worden nader uitgewerkt in de uitvoeringsagenda. Wij erkennen de belangrijke rol van de agrarische sector in een vitaal en toekomstbestendig buitengebied. Hoewel de ROS een strategisch ruimtelijk kader is en zich niet richt op afzonderlijke sectoren, zien wij de agrarische sector als een onmisbare partner bij de verdere uitwerking van de uitvoeringsagenda en de realisatie van de gezamenlijke regionale opgaven.

		dit verstedelijkingsprincipe de rol van de agrarische sector als voedselproducent te benoemen en de gezamenlijke verantwoordelijkheid benoemen voor de verbetering van de genoemde systemen waarin de agrarische sector een rol kan spelen door andere/ bredere verdienmodellen		
12	37	Gemeenteraad Wierden stelt voor: 4.4 Creëer nabijheid: a. Dit principe 'Door nabijheid te creëren stimuleren we de mobiliteitstransitie en houden we de voorzieningen bereikbaar' gaat o.a. uit van een toename van het personenvervoer over het spoor. Een toename van het personenvervoer over het spoor mag niet betekenen dat de bestaande overlast	Gemeente Wierden	a. We onderschrijven dat de mobiliteitstransitie en een mogelijke toename van het personenvervoer per spoor gevolgen kunnen hebben voor de leefomgeving. De ROS doet echter geen uitspraken over specifieke infrastructurele oplossingen. In de uitvoeringsagenda werken we de effecten van de schaalsprong op de mobiliteitsopgave verder uit, met aandacht voor de rol van het openbaar vervoer, de auto en de impact op de leefomgeving. Daarbij worden ook mogelijke oplossingsrichtingen verkend. b. Het ontwikkelprincipe *'creëer nabijheid'* stimuleert een zorgvuldig en efficiënt ruimtegebruik door waar mogelijk in te zetten op inbreiding, compacte verstedelijking en meervoudig ruimtegebruik. Tegelijkertijd biedt de ROS ruimte voor maatwerk. Wanneer de mogelijkheden binnen bestaande kernen onvoldoende zijn en een uitbreiding ruimtelijk en kwalitatief goed kan worden onderbouwd, blijven ook ontwikkelingen aansluitend aan bestaande kernen mogelijk, waaronder in het vitale buitengebied. De ROS biedt daarmee een helder afwegingskader voor toekomstige woningbouwontwikkelingen. De strategie geeft richting aan duurzame en kwalitatief hoogwaardige ruimtelijke keuzes, terwijl voldoende flexibiliteit aanwezig blijft om in te spelen op de lokale behoeften en kansen binnen de regio

		langs het spoor nog groter wordt. Er moet aandacht zijn voor oplossingen voor de bestaande problematiek langs het spoor door bijvoorbeeld ondertunneling van het spoor bij nieuwe ontwikkelingen langs het spoor. b. De tekst 'Vitaal buitengebied: voert beleid op vitaliteit en concentratie en op bereikbaarheid' mag niet betekenen dat in de kern Enter (vitaal buitengebied) alleen nog in bestaand stedelijk gebied nieuwe woningbouwlocaties ontwikkeld kunnen worden. Dit zou de toekomstige nieuwe woningbouwlocatie (verre toekomst) kunnen belemmeren.		

13	37	Gemeenteraad Wierden stelt voor: Koester Twentse kwaliteiten: De tekst 'Benut de schaalsprong om opgaven aan te pakken zoals klimaatadaptatie, Vergroening, (stedelijke) wateropgave en bereikbaarheid van voorzieningen.' Voeg hier aan toe "de opgaven in het buitengebied voor water, natuur, milieu en energie'	Gemeente Wierden	We onderschrijven uw opmerking. De bestaande tekst is hierop aangepast.
14	Alg	Gemeenteraad Wierden stelt voor: In de ROS wordt ingezet op een mobiliteitstransitie, waarbij in eerste instantie ingezet wordt op netwerkmaatregelen voor OV en fiets en de resterende opgave voor automobiliteit. Wij vragen ook aandacht voor de bestaande knelpunten op de rijkswegen N35 en N36. Door extra woningen en extra banen zullen deze	Gemeente Wierden	We onderschrijven het belang van aandacht voor de bestaande mobiliteitsknelpunten in Twente, waaronder de N35 en N36. In paragraaf 5.4 beschrijven we de inzet van de ROS op mobiliteit en de noodzakelijke mobiliteitstransitie. In de uitvoeringsparagraaf (6.4) is opgenomen dat de effecten van de schaalsprong op de mobiliteitsopgave nader worden verkend en uitgewerkt. Daarbij wordt expliciet aandacht besteed aan de samenhang tussen wonen, werken en bereikbaarheid, de rol van zowel de auto als het openbaar vervoer en de gewenste volgordelijkheid van maatregelen. De bestaande knelpunten op het mobiliteitsnetwerk, waaronder die op de N35 en N36, worden in deze verdere uitwerking meegenomen.

		problemen alleen maar grotere worden.		
15	18	Gedeputeerde Staten geeft mee: De noodzaak van behoud van bestaande bedrijventerreinen onderschrijven we. Conform onze omgevingsvisie is bij uitzondering een goed onderbouwde transformatie mogelijk.	Provincie	We hebben kennisgenomen van uw reactie.
16	45	Gedeputeerde Staten geeft mee: Voor het bepalen van een nieuwe locatie voor een regionaal bedrijventerrein zoeken we bij voorkeur naar stedelijke locaties zoals ook verwoord in onze omgevingsvisie.	Provincie	We onderschrijven het belang van een zorgvuldige afweging bij de locatiekeuze voor eventuele nieuwe regionale bedrijventerreinen. Deze afweging wordt in regionaal verband gemaakt en nader uitgewerkt in de uitvoeringsagenda. Daarbij nemen wij uw aandachtspunt ten aanzien van de voorkeur voor stedelijke locaties mee in de verdere uitwerking.
17	Alg	Algemeen Bestuur Waterschap Vechtstromen stelt voor: Positioneer waterbesparing en hergebruik als harde randvoorwaarde voor groei, niet als wenselijke innovatie, en benoem expliciet dat besparing en extra toevoer samen de	Waterschap Vechtstromen	Wij onderschrijven het belang van voldoende drink- en proceswater als essentiële randvoorwaarde voor de verdere ontwikkeling van Twente. De ROS maakt duidelijk dat de beoogde schaalsprong hand in hand gaat met een toekomstbestendige omgang met water. Daarbij is een systemische omslag in watergebruik noodzakelijk. De suggestie om het belang van waterbesparing explicieter in de tekst te benoemen, nemen wij daarom graag over. De ROS is een strategisch en integraal koersdocument dat ruimte biedt voor samenhangende afwegingen tussen verschillende maatschappelijke opgaven. Om die integraliteit te behouden, bevat de ROS geen verplichtende bepalingen in de verstedelijkingsafspraken. Tegelijkertijd onderschrijven wij de onderliggende ambitie volledig. In de verdere uitwerking van de

		basis vormen voor een systemische omslag: geen van beide is voldoende op zichzelf.		uitvoeringsagenda zullen wij samen met onze partners verkennen hoe maatregelen op het gebied van waterbesparing, hergebruik van waterstromen, waterzuinig bouwen en aanvullende zoetwaterbeschikbaarheid kunnen bijdragen aan een robuust, veerkrachtig en toekomstbestendig watersysteem. Daarmee versterken we de basis voor duurzame ruimtelijke en economische ontwikkeling in Twente.
18	Alg	Algemeen Bestuur Waterschap Vechtstromen stelt voor: Leg in de ROS vast dat waterschap Vechtstromen in de uitvoeringsfase structureel en vanaf de start participeert in: • de regionale governance rondom de uitvoering van de schaalsprong; • de uitwerking van verstedelijkingslocaties en de bijbehorende uitvoerings- en investeringsagenda's.	Waterschap Vechtstromen	Wij waarderen het voorstel om de betrokkenheid van waterschap Vechtstromen expliciet te borgen in de uitvoeringsfase van de ROS. Het belang van een goede samenwerking tussen alle betrokken partners wordt volledig onderschreven. De ROS is tot stand gekomen in samenwerking tussen Rijk, provincie, gemeenten en waterschap en ook in de vervolgfase blijven deze partijen gezamenlijk optrekken bij de verdere uitwerking en uitvoering van de schaalsprong. Vanuit dat uitgangspunt kiezen wij ervoor om geen afzonderlijke partijen expliciet te benoemen. Daarmee blijft recht gedaan aan de gelijkwaardige samenwerking die aan de basis staat van de strategie. De belangrijke rol van waterschap Vechtstromen maakt vanzelfsprekend onderdeel uit van deze samenwerking. Wel nemen wij de strekking van het voorstel mee bij de verdere uitwerking van de uitvoeringsagenda. In de paragraaf over samenwerking wordt verduidelijkt dat de huidige partners gezamenlijk verder werken aan de uitvoerings- en investeringsagenda en dat een passende governance wordt ingericht voor de uitvoering van de ROS.
19	21	Algemeen Bestuur Waterschap Vechtstromen stelt voor: Op bladzijde 21 wordt woningbouw op de juiste plek gekoppeld aan 'de juiste doelgroep met	Waterschap Vechtstromen	Wij onderschrijven dat het water- en bodemsysteem een belangrijke basis vormt voor ruimtelijke keuzes. Dit uitgangspunt is reeds expliciet verankerd in de ROS, onder meer in het zevende ontwikkelprincipe *'Pak opgaven aan bij de bron'*, waarin water en bodem als sturende uitgangspunten voor ruimtelijke ontwikkeling zijn opgenomen. De ROS kiest bewust voor een integrale benadering van de ruimtelijke opgaven in Twente. Daarbij worden water en bodem, mobiliteit, economie, wonen, natuur en andere opgaven in

		koppeling met mobiliteit'. Het waterschap onderkent het belang van mobiliteit en infrastructurele netwerken, maar is van mening dat het water- en bodemsysteem de eerste conditie voor 'de juiste plek' moet zijn. Dit sluit bovendien aan bij het zevende verstedelijkingsprincipe, dat stelt dat 'het natuurlijk systeem (bodem en water) de basis vormt voor de ruimtelijke keuzes'. Verzoek: Breng de volgorde in lijn met dit principe: benoem water en bodem expliciet als eerste conditie bij de omschrijving van 'de juiste plek', vóór mobiliteit.		samenhang beschouwd en afgewogen. De zeven ontwikkelprincipes vormen gezamenlijk het afwegingskader voor toekomstige ontwikkelingen. Vanuit deze integrale benadering kiezen wij ervoor om binnen de afzonderlijke onderdelen van de ROS geen hiërarchie aan te brengen tussen de verschillende ruimtelijke belangen. Juist de samenhang tussen de opgaven maakt het mogelijk om tot duurzame en toekomstbestendige keuzes te komen.
20	26	Algemeen Bestuur Waterschap Vechtstromen stelt voor: Vervang de verwijzing naar het IJsselmeer door de bredere term 'hoofdwatersysteem', zodat de tekst recht doet aan de volledige aanvoerroute van zoetwater naar Twente.	Waterschap Vechtstromen	Wij onderschrijven dat de beschikbaarheid van zoetwater afhankelijk is van het bredere hoofdwatersysteem en niet uitsluitend van het IJsselmeer. De voorgestelde aanpassing draagt bij aan een volledige en nauwkeuriger beschrijving van de wateropgave in Twente. Wij nemen dit voorstel over. In de ROS wordt de verwijzing naar het IJsselmeer verbreed naar het hoofdwatersysteem. Daarnaast wordt bij de verdere uitwerking van de wateropgave aandacht besteed aan de kwetsbaarheid van het watersysteem, de rol van het Twentekanaal en de mogelijkheden om het regionale watersysteem klimaat robuuster te maken. De tekst is aangepast.

		Daarbij benadrukt Vechtstromen ook dat het zijn doel is de afhankelijkheid van het Twentekanaal op termijn te verminderen door het eigen regionale watersysteem klimaatrobuust te versterken, in lijn met de opgaven in paragraaf 3.5 en 3.6.		
21	35	Algemeen Bestuur Waterschap Vechtstromen stelt voor: Vul het zevende verstedelijkingsprincipe aan met de opgave klimaatbestendigheid: zorg voor een inrichting die goed omgaat met de hitte, droogte en hoosbuien van nú.	Waterschap Vechtstromen	Wij onderschrijven het belang van een inrichting die bestand is tegen de effecten van klimaatverandering, zoals hitte, droogte en piekbuien. Deze onderwerpen zijn reeds uitgebreid onderdeel van de ROS, onder meer in de hoofdstukken over bodem, water en klimaatadaptatie en in de uitwerking van de ondergrondlaag. Om de samenhang tussen de ontwikkelprincipes en de klimaatadaptatieopgave verder te versterken, nemen wij het voorstel over om in de toelichting op het zevende ontwikkelprincipe explicieter te verwijzen naar klimaatbestendigheid van bestaande en nieuwe ontwikkelingen. Ook wordt bij de beschrijving van de klimaatadaptatieopgave verduidelijkt dat bij gebiedsontwikkelingen wordt ingezet op maatregelen zoals vergroening, koelteplekken, waterberging en een inrichting die beter bestand is tegen droogte en extreme neerslag. De tekst is hierop aangepast.
22	56	Algemeen Bestuur Waterschap Vechtstromen stelt voor: Neem in de verstedelijkingsafspraken een wegingskader op voor beheerlasten op de lange termijn, en bied expliciet	Waterschap Vechtstromen	Wij waarderen de aandacht die het waterschap vraagt voor beheerlasten op de lange termijn, klimaatadaptatie en het voorkomen van afwenteling van wateropgaven naar de toekomst of naar andere gebieden. Deze uitgangspunten sluiten goed aan bij de ROS. In de huidige versie zijn deze principes reeds verankerd in de ontwikkelprincipes *'Neem verantwoordelijkheid'* en *'Pak opgaven aan bij de bron'*, waarin wordt uitgegaan van robuuste systemen, het meenemen van lifecyclekosten en het voorkomen van afwenteling naar toekomstige generaties. Een aanvullende verstedelijkingsafspraak is daardoor niet nodig.

		ruimte voor flexibiliteit in de uitvoering, zodat de strategie ook bij veranderende omstandigheden houdbaar blijft. In de uitwerking van verstedelijkingslocaties verzoekt Vechtstromen verder expliciet ruimte te reserveren voor waterretentie en -berging in de gebieden zelf, zodat water- en klimaatopgaven niet worden afgewenteld op het omliggende buitengebied.		De voorgestelde uitgangspunten passen binnen de bestaande ontwikkelprincipes en dienen daar breed te worden geïnterpreteerd. De concrete uitwerking van programmering, fasering, adaptiviteit en de bijdrage van het watersysteem aan gebiedsontwikkelingen behoort tot de volgende fase van de ROS. Bij het opstellen van de uitvoeringsagenda zal worden bezien hoe onder andere waterretentie, waterberging en klimaatadaptatie in gebiedsontwikkelingen een passende plek krijgen en hoe deze kunnen bijdragen aan een toekomstbestendige en uitvoerbare schaalsprong.
23	56	Algemeen Bestuur Waterschap Vechtstromen stelt voor: Neem in de verdiepingsafspraken expliciet op hoe te verkennen dat de bestuurlijke samenwerking wordt ingericht om de doorvertaling van de strategie naar de eigen beleidsinstrumenten van de partners te borgen en hoe partijen elkaar hierop aanspreken.	Waterschap Vechtstromen	Wij onderschrijven het belang van een goede samenwerking tussen alle betrokken partners bij de uitvoering van de ROS. In de vervolgfase werken partijen gezamenlijk aan de verdere inrichting van de governance en de doorvertaling van de ROS naar de eigen beleidsinstrumenten. Daarbij onderschrijven wij dat het belangrijk is dat partners elkaar periodiek kunnen aanspreken op de toepassing van de ontwikkelprincipes en de gemaakte afspraken. Ook wordt bezien hoe monitoring en evaluatie kunnen bijdragen aan het volgen van de voortgang en het realiseren van de gezamenlijke ambities.

24	57 en 61	Algemeen Bestuur Waterschap Vechtstromen stelt voor: Neem in de overkoepelende verstedelijkingsafspraken (paragraaf 6.1) en de uitvoeringsparagraaf (paragraaf 6.5) op dat bij de schaalsprong wordt gestreefd naar een evenwichtige verdeling van watergerelateerde kosten: water- en klimaatmaatregelen worden zoveel mogelijk opgenomen in grond- en gebiedsexploitaties; profijthebbers dragen evenredig bij aan de benodigde investeringen in het watersysteem.	Waterschap Vechtstromen	Wij onderschrijven het belang van een toekomstbestendige en uitvoerbare schaalsprong, waarbij overheden, maatschappelijke partners en marktpartijen gezamenlijk verantwoordelijkheid dragen voor de benodigde investeringen en randvoorwaarden. De uitgangspunten die hieraan ten grondslag liggen zijn reeds stevig verankerd in de ontwikkelprincipes van de ROS en vormen een belangrijk fundament onder de gezamenlijke ontwikkelambities. De ROS biedt op hoofdlijnen richting aan deze opgaven en schetst het kader waarbinnen de verdere uitwerking plaatsvindt. Vraagstukken rondom financiering, investeringen en de verdeling van verantwoordelijkheden worden in de vervolgfase gezamenlijk opgepakt en nader uitgewerkt in de uitvoerings- en investeringsagenda.
25	61	Algemeen Bestuur Waterschap Vechtstromen stelt voor: Zet het geagendeerde verdiepende onderzoek voortvarend in gang en zorg dat het stroomgebied van de Vecht (inclusief de grensoverschrijdende dimensie) integraal	Waterschap Vechtstromen	Wij onderschrijven het belang van een voortvarende uitwerking van de wateropgave in relatie tot de schaalsprong. Daarbij herkennen wij de meerwaarde van een benadering vanuit het stroomgebied van de Vecht, inclusief de grensoverschrijdende samenhang en de relatie met ontwikkelingen in omliggende regio's. De ROS benoemt reeds dat aanvullend onderzoek nodig is naar de wateropgave in relatie tot de schaalsprong. Bij de verdere uitwerking van dit onderzoek wordt aandacht besteed aan de samenhang tussen watersysteem en ruimtelijke ontwikkelingen, waarbij ook de bredere regionale context wordt betrokken De tekst is hierop aangepast

		onderdeel is van de onderzoeksopzet.		
26	Alg	Algemeen Bestuur Waterschap Vechtstromen stelt voor: Als laatste vraagt Vechtstromen nog aandacht voor de tekstkwaliteit van de 100%-versie. De veelheid aan partijen die inbreng heeft geleverd, heeft op enkele plekken geleid tot onnauwkeurigheden in het taalgebruik en de aansluiting tussen tekstdelen. Het waterschap verzoekt de tekst bij de doorvertaling naar de 100%-versie redactioneel te polijsten, zodat het document scherp en eenduidig is.	Waterschap Vechtstromen	Wij danken het waterschap voor deze aandachtspunten ten aanzien van de leesbaarheid en consistentie van de ROS. Bij de afronding van de 100%-versie wordt nog een redactionele kwaliteitsslag uitgevoerd, gericht op het verbeteren van de leesbaarheid, eenduidigheid en onderlinge samenhang van het document, zonder daarbij de inhoudelijke uitgangspunten van de ROS te wijzigen
27	Alg	Twente Board stelt: De ROS te onderschrijven als strategisch passend bij de Visie 2050 en het Plan voor de Regio binnen de NPVR.	Twente Board	We nemen kennis van uw reactie en zijn blij te lezen dat de ROS passend is bij de Visie 2050 en de NPVR.
28	Alg	Twente Board stel voor: Te vragen dat ondernemers en onderwijs structureel	Twente Board	In de uitvoeringsparagraaf (6.5) staat opgenomen dat we in de volgende fase gaan verkennen welke samenwerkingsstructuren nodig zijn ten behoeve van de uitvoering.

		worden betrokken bij de verdere uitwerking (hoe vraag nader bespreken).		Twente Board is de Triple Helix samenwerking van Twente. We willen derhalve graag met u kijken hoe we ondernemers en onderwijs verder kunnen betrekken bij de ROS, en welke rol u daarin kunt spelen.
29	Alg	Twente Board stel voor: Aan te dringen op concretisering van (en daar actieve betrokkenheid op te organiseren vanuit Twente Board): economische programmering; ruimtelijke keuzes voor bedrijven; randvoorwaarden energie, water en bereikbaarheid	Twente Board	We onderschrijven het belang van verdere concretisering van de economische programmering, ruimtelijke keuzes voor bedrijven en de randvoorwaarden voor energie, water en bereikbaarheid. Deze onderwerpen krijgen een plek in de uitvoeringsagenda van de ROS. Daarbij betrekken wij graag de Twente Board om samen met ondernemers, onderwijs en overheden invulling te geven aan deze opgaven en de economische ontwikkeling van Twente verder te versterken.
30	alg	Zorg dat de basis goed op orde: drinkwater, stroom etc.	Provinciale Staten	We onderschrijven dit en het is opgenomen in de ontwikkelprincipes van de ROS
31	alg	Let op het behoud van het karakter van Twente	Provinciale Staten	We onderschrijven dit uitgangspunt
32	alg	Houd rekening met de ruimte voor de circulaire economie en de energie opgave	Provinciale Staten	We onderschrijven dit als belangrijke opgaven en nemen dit mee in de uitvoeringsagenda.
33	alg	Kijk of het tempo van ontwikkelingen nog past bij de behoefte die we zien	Provinciale Staten	We nemen dit mee in de monitoring.

ros twente

Kaarten

Nr.	Blz.	Reactie op 90%-versie	Organisatie	Antwoord
1	3 en 48	Gemeenteraad Dinkelland stelt voor: De visiekaart op pagina 3 en pagina 48 uit de definitieve ROS te verwijderen, dan wel (de toelichting c.q. de legenda) zodanig aan te passen dat geen interpretatie mogelijk is als toekomstige verstedelijkingscontour.	Gemeente Dinkelland	Wij delen uw mening dat de verstedelijkingscontouren in de huidige kaart onvoldoende duidelijkheid bieden. Naar aanleiding hiervan wordt de legenda aangepast, waarbij de aanduiding wordt gewijzigd van 'focusgebied Twentse stedenrij (NL, contour)' naar 'ruimtelijk samenhangend gebied' De verstedelijkingscontouren primair zijn bedoeld om de ruimtelijke samenhang tussen de drie grote steden en de dynamische knopen inzichtelijk te maken. De contouren zijn nadrukkelijk niet bedoeld als aanduiding van toekomstige uitbreidingslocaties of bouwgrenzen van gemeenten. De kaarten en de begeleidende teksten zijn hierop aangepast.
2	3 en 41	Gemeenteraad Oldenzaal stelt voor: Wij constateren dat de kaarten op pagina 3 en 41 mogelijk aanleiding kunnen geven tot onduidelijkheid of misinterpretatie. Om verwarring te voorkomen verzoeken wij om een nadere toelichting op de weergegeven contour rondom de dynamische knopen. Voor Oldenzaal is het van belang dat expliciet wordt aangegeven dat deze contour bedoeld is om de ruimtelijke samenhang tussen de drie grote steden en de dynamische knopen inzichtelijk te maken en dat de contour niet bedoeld is als aanduiding van de toekomstige uitbreidings- of bouwgrenzen van gemeenten, waaronder Oldenzaal	Gemeente Oldenzaal	Zie het antwoord bij 1.

3	Alg	Gemeenteraad Oldenzaal stelt voor: Wij willen aandacht vragen voor de weergave van bedrijventerreinen in Oldenzaal-Zuid op de kaarten. In het kaartbeeld lijkt het gebied Hanzepoort-West te zijn aangeduid als bedrijfslocatie. Wij willen nadrukkelijk aangeven dat Oldenzaal geen voornemen heeft om Hanzepoort-West te transformeren naar een bedrijventerrein. Dit is expliciet in ons coalitieprogramma benoemd	Gemeente Oldenzaal	Naar aanleiding van uw reactie hebben wij de kaart aangepast om de onduidelijkheid weg te nemen. Het grijze stukje bij het bedrijventerrein dat de onduidelijkheid veroorzaakte is weggehaald.
4	3	De begrenzingen van de kernen Wierden en Enter staan niet goed op de kaart. Voor de gemeente Wierden is hierbij uitgegaan van bestaand stedelijk gebied terwijl de kaart als titel 'Verstedelijkingsbeeld 2050'aan geeft. Op deze kaart zijn de uitleggebieden van Wierden voor wonen en bedrijvigheid niet opgenomen terwijl er bij andere gemeenten wel uitleggebieden op de kaart zijn opgenomen (bv bedrijventerrein XL2 en woningbouwlocaties in Borne en in Almelo).	Gemeente Wierden	We begrijpen uw opmerking dat de kaart 'Verstedelijkingsbeeld 2050' vragen kan oproepen over de gehanteerde begrenzingen en de weergave van ontwikkellocaties. Er is gekeken of de kaart en de onderliggende uitgangspunten voldoende duidelijk en consequent zijn toegepast voor alle gemeenten. Daar waar nodig is de kaart of de toelichting hierop aangepast.
5	3	De pijlen 'groenstructuren' richting de steden blijven onduidelijk wat betreft de status. Hoe verhouden deze zich tot Natura 2000 en NNN-gebieden en ander landelijk en provinciaal beleid?	Gemeente Wierden	Wij onderschrijven uw constatering dat de betekenis van de weergegeven groenstructuren verduidelijking behoeft. De pijlen op de kaart hebben geen juridische of planologische status en zijn niet bedoeld als aanduiding van Natura 2000-gebieden, het Natuurnetwerk Nederland (NNN) of andere beleidsmatig begrensde natuurgebieden. De aanduiding verbeeldt een ruimtelijk principe waarbij het behoud en de versterking van groene ruimtes tussen stedelijke gebieden centraal staan, zodat de ruimtelijke kwaliteit behouden blijft en kernen niet aaneengroeien. Om dit te verduidelijken is de toelichting op de kaart en/of legenda hierop aangepast.

6	3	Wat betekenen de pijlen 'sternet fiets' en waarom heeft Wierden deze niet? Kern Wierden heeft immers een station met P en R en ligt aan de fietssnelweg F35.	Gemeente Wierden	Wij onderschrijven uw constatering dat de aanduiding 'sternet fiets' niet consequent terugkomt op de kaart. Om onduidelijkheid over de betekenis en toepassing ervan weg te nemen, is deze aanduiding uit de kaart verwijderd.
7	3	Wat betekent 'hoofdnet fiets' in de legenda? Term staat niet in het document	Gemeente Wierden	We onderschrijven uw opmerking dat de term 'hoofdnet fiets' onvoldoende wordt toegelicht. Om de leesbaarheid en interpretatie van de kaart te verbeteren, is een nadere toelichting opgenomen in de legenda.
8	28	Neem de WaBOS-kaart herkenbaar en vindbaar op in de integrale kaarten van de ROS, in ieder geval in paragraaf 3.6, zodat voor alle gebruikers inzichtelijk is welk ruimtelijk kader vanuit water en bodem is ingebracht en waar op basis van het watersysteem wel en niet gebouwd kan worden.	Waterschap Vechtstromen	Wij delen uw mening dat de WaBOS-kaart herkenbaar en vindbaar opgenomen moet worden. Deze kaart hebben we ingevoegd.

ros twente

Formele reacties tijdens regionale bestuurlijke werksessie

Inhoud

Nr.	Blz.	Reactie op 90%-versie	Organisatie	Antwoord
1	Alg	Meer wederkerigheid steden – buitengebied, Goederentransport mag niet ten koste van personenvervoer gaan	Bestuurlijke werksessie 22 april	De genoemde wederkerigheid tussen de steden en het buitengebied, evenals de relatie tussen goederentransport en personenvervoer, komt op diverse plekken in de ROS terug. In de uitvoeringsparagraaf (6.4) is de wederkerigheid in de drie -eenheid opgenomen als uit te werken opgave in de uitvoeringsagenda.
2	Alg	Ergens beter duiden dat voor een schaalsprong ook andere/meer (maatschappelijke/culturele) voorzieningen nodig zijn die passen bij een meer grootstedelijk karakter	Bestuurlijke werksessie 22 april	De opmerking wordt onderschreven. Een schaalsprong vraagt niet alleen om extra woningen en werkgelegenheid, maar ook om een passend aanbod van maatschappelijke, culturele en stedelijke voorzieningen. Deze voorzieningen zijn van belang voor de leefkwaliteit, het vestigingsklimaat en het aantrekken en behouden van talent. Op meerdere plekken is expliciet aandacht besteed aan maatschappelijke en culturele voorzieningen. De tekst is hierop aangepast
3	38	Punt 6 tweede bullet: 'we verdelen de sociale uitdagingen en opgaven over de hele regio' wijzigen in tekstvoorstel: "Iedereen draagt bij aan de sociale uitdagingen en opgaven van de hele regio".	Bestuurlijke werksessie 22 april	Wij onderschrijven deze reactie en nemen de suggestie over dat deze zin aangescherpt kan worden. Dit is aangepast naar "Iedereen draagt conform afspraken bij aan de sociale uitdagingen en opgaven van de hele regio."